

Regiogemeenten gaan steden wurgen

Kees Terlouw

Iedereen reageert op de plannen van de regering om provincies en gemeenten samen te voegen vanuit zijn of haar eigen perspectief. Mijn dochtertje van negen vreest dat ze de topografie van Nederland opnieuw moet gaan leren. Daar is ze niet blij mee. Er zijn echter nog genoeg andere redenen om ontevreden te zijn met de plannen van de nieuwe Nederlandse regering. Vele anderen zijn ook niet blij met de plannen van de nieuwe regering.

Omdat de regering af wil van de bemoeizucht uit Den Haag wordt de uitvoering van veel overheidstaken naar de gemeenten overgeheveld, terwijl in het budget wordt gesneden. Gemeenten kunnen de burger maatwerk leveren en de betrokkenheid van de burgers vergroten. Om die grotere verantwoordelijkheid aan te kunnen moeten gemeenten wel een zekere grootte hebben (100.000 inwoners). De bestuurders van 25 grotere steden wanen zich hierdoor veilig voor de kabinetsplannen. Zij hoeven niet samen te gaan met andere gemeenten en hun apparaat zal alleen maar groter worden door de extra gelden en ambtenaren die nodig zijn om de nieuwe gedecentraliseerde taken uit te voeren. De bestuurders van de andere 390 gemeenten vrezen voor de toekomst van zichzelf, hun ambtenaren en ook hun burgers. Dit terwijl ze zelf mogen kiezen met wie ze samengaan. De regering gaat dat niet dwingend van bovenaf opleggen, maar wil de burger daar bij betrekken. Den Haag wil ruimte geven aan de emotie van de burger en de bijzondere identiteiten van al die rare plattelandsgemeenten in de provincie. Maar gemeenten zijn niet erg onder de indruk van de keuzevrijheid om te kiezen met wie ze samen gaan. Zij kiezen ervoor om voort te bestaan en proberen met rationele bestuurlijke argumenten de Nederlandse publieke opinie te overtuigen. Ze betwijfelen dat grotere gemeenten efficiënter zijn en dichter bij de burgers staan en vinden dat veel ook met intergemeentelijke samenwerking kan worden bereikt.

Regiogemeenten zijn een vloek voor de stad

Wanneer deze ontwikkeling niet vanuit een nationaal of een lokaal wordt gezien, maar juist door een regionale bril wordt gekeken, blijken deze grote gemeenten juist een zegen voor het platteland en een vloek voor de stad. Kleine gemeenten zullen gaan samenklitten en zich nooit op laten slokken door de aangrenzende grote stad. Men heeft zijn lessen geleerd uit de lange geschiedenis van bestuurlijke conflicten met hun regionale centrum. De stedelijke dynamiek heeft altijd een stempel

op haar omgeving gedrukt. De woonwijken, infrastructuur, bedrijventerreinen, afvalverwerkingsterreinen en recreatiegebieden die belangrijk waren voor de ontwikkeling van steden zijn altijd ten koste gegaan van de omliggende gemeenten. Bovendien wens je als nette witte suburbane VVD-gemeente niets te maken hebben met de stedelijke problemen. Er zullen dus grote nieuwe suburbane regiogemeenten gaan ontstaan. Utrecht zal worden ingesloten door een Heuvelruggemeente, een Groene Hart gemeente en een Kromme Rijn gemeente. Alhoewel de burgers van deze heterogene regiogemeenten voor hun werkgelegenheid en voorzieningen afhankelijk zijn van hun centrale stad, identificeren ze zich juist niet met die stad. Er lijkt überhaupt weinig te bestaan waarmee men zich in deze forensengemeenten kan identificeren. Historische gegroeide lokale identiteiten zijn niet goed bruikbaar. De stadjes in deze regiogemeenten hebben allen een heel eigen identiteit, wat meer zorgt voor tegenstellingen dan voor een gemeenschappelijk identiteit voor de hele regiogemeente. Bovendien zou dit dan een stedelijke identiteit zijn, terwijl het antistedelijke juist het enige is dat een regiogemeente bindt. Ook de bewoners in de meer landelijke gebieden binnen de regiogemeente kunnen zich moeilijk met iets stedelijks identificeren. Dan blijven eigenlijk alleen rurale kenmerken over die kunnen worden gebruikt om de burgers bij hun regiogemeente te betrekken. Er ontstaan dan hele groene, conservatieve identiteiten, die de nadruk leggen op het behouden van de mooie rustige groene woonomgeving van deze suburbane gemeenten - het ideale milieu voor NIMBY-burgers en VVD-kiezers.

Maar wat betekent dit voor Nederland? De stedelijke dynamiek zal afgewurgd worden door de regiogemeenten. De lokale overheden krijgen eindelijk de bestuurlijke kracht om allerlei ongewenste stedelijke ontwikkelingen buiten de deur te houden. De nieuwe regiogemeenten gaan zich naar binnen richten om de verschillende oude gemeenten te integreren en zullen de relaties naar buiten zoveel mogelijk beperken. Deze bestuurlijke randvereëling zal de Nederlandse samenleving en economie beschadigen, omdat de noodzakelijke samenwerking tussen de steden en hun omliggende regio's wordt bemoeilijkt. Maar dat merken we pas over een paar jaar als de nieuwe regiogemeenten er zijn en we weer een andere regering hebben.

Kees Terlouw (k.terlouw@uu.nl) is docent-onderzoeker politieke en culturele geografie aan de Faculteit Geowetenschappen van de Universiteit Utrecht en is vooral geïnteresseerd in vraagstukken rond de vorming van nieuwe regionale identiteiten.